

Emilia Soroko

Institut Psychologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

KWESTIONARIUSZ INKLINACJI AUTONARRACYJNEJ (IAN-R) – POMIAR SKŁONNOŚCI DO NARRACYJNEGO OPRACOWYWANIA I RELACJONOWANIA DOŚWIADCZENIA

W artykule zaprezentowano 1) zarys konceptualizacji teoretycznej pojęcia inklinacji autonarracyjnej jako skłonność do narracyjnego opracowywania i relacjonowania doświadczenia, 2) etapy konstrukcji i właściwości narzędzia kwestionariuszowego, służącego do pomiaru inklinacji autonarracyjnej oraz 3) wyniki wybranych badań z wykorzystaniem narzędzia. W kwestionariuszu IAN-R inklinacja autonarracyjna mierzona jest na trzech wymiarach: dystansowania się od własnego doświadczenia, narracyjnego relacjonowania zdarzeń oraz korzystania z dziedzictwa kulturowego. Kwestionariusz IAN-R jest narzędziem o wysokiej rzetelności, zadowalającej trafności i może być rekomendowany do przewidywania zachowania osób badanych w wywiadzie psychologicznym oraz przy badaniu integracyjnych funkcji osobowości.

Słowa kluczowe: psychologia narracyjna, opracowywanie narracyjne, opowiadanie historii, inklinacja autonarracyjna

WPROWADZENIE

W psychologii narracyjnej pojawiły się do tychczas najróżniejsze rozumienia pojęcia „narracja” (por. Shiff, 2006). Trzebiński (2008) wskazuje, że pojęcie narracji odnosi się do sposobu rozumienia rzeczywistości, sposobu komunikacji interpersonalnej, struktury tekstu symbolicznego, a także metody badań psychologicznych czy interwencji (zbieranie historii, ich analizowanie i/lub rekonstruowanie w procesie psychoterapii). Z jednej strony więc narracja jest traktowana jako zjawisko naturalne, czyli poznawcza lub/i komunikacyjna aktywność narracyjna człowieka lub jej efekt w postaci opowieści, a z drugiej jako metoda badań, diagnozy lub interwencji. W niniejszym artykule proponuję zająć się inklinacją

autonarracyjną jako formą autonarracyjnej aktywności człowieka (por. Oleś, 2008), oznaczającej skłonność do narracyjnego opracowywania (przetwarzania) i relacjonowania (opowiadania) osobiście ważnych doświadczeń.

Inklinacja autonarracyjna – tło teoretyczne

Konceptualizacja inklinacji autonarracyjnej opiera się na kilku założeniach podstawowych, czerpiących z 1) psychologii różnic indywidualnych oraz 2) psychologii narracyjnej. Inklinacja autonarracyjna jest traktowana jako właściwość indywidualna, dyspozycja osobista, związana ze specyficzną preferencją do narracyjnego funkcjonowania poznawczego i komunikacyjnego. Obserwuje się w codziennym funkcjonowaniu, że

ludzie różnią się gotowością do podejmowania aktywności autonarracyjnej – przetwarzania danych związanych z Ja w narracyjny sposób oraz opowiadania ich jako historii. Można zauważyć, że natura zjawiska inklinacji autonarracyjnej jest bliska pojęciu stylu, stosowanego w psychologii różnic indywidualnych, gdyż odnosi się do narracyjnego sposobu, w jaki przebiega opracowywanie i relacjonowanie własnego doświadczenia (Strelau, 2002; Strelau, Zawadzki, 2008) oraz dotyczy preferowania narracyjnego sposobu funkcjonowania, o którym sądzi się, że odpowiada potrzebom osoby (Maczak, 2002). Inklinacja nie może być rozumiana jako zdolność, ponieważ poziom wykonania jest tutaj mało znaczący – w psychologii narracyjnej, dla określenia zdolności do produkowania lub/i adekwatnego odczytywania narracji stosuje się pojęcie kompetencji narracyjnej i jest to odrębne zagadnienie (por. np. McKeough, Genereux, 2003; Nadolska, 1995; McArthur i in., 2005).

Odwołując się do bazowych ustaleń w ramach psychologii narracyjnej, przybliżmy w kilku punktach pojęcie aktywności autonarracyjnej oraz, szczegółowiej, narracyjnego funkcjonowania poznawczego i komunikacyjnego.

1. W psychologii narracyjnej rozróżnia się myślenie narracyjne i paradygmatyczne (Bruner, 1990; Oleś, 2008, 2003; McAdams, 2001). Paradygmatyczny sposób myślenia odnosi się do rozumienia świata przez uogólnienia i detekcję powiązań między zdarzeniami, uzyskiwanymi przez logiczne uzasadnienia i poszukiwanie głównie przyczynowości fizycznej. Dzięki narracyjnemu sposobowi myślenia z kolei, rozumienie świata społecznego i samego siebie w tym świecie jest uzyskiwane poprzez budowanie opowieści na temat ludzi i ich losów, przez wiązanie, układanie i wyjaśnianie zachowań z uwzględnieniem reguł świata wewnętrznego (intencji, potrzeb, uczuć, przekonań). Narracyjny sposób myślenia wyraża się najdobitniej w opowiadaniu historii. Jednocześnie pełni bardzo ważną rolę w rozumieniu świata społecznego, pełnego motywów psycho-

logicznych. Ważnym pojęciem, odwołującym się do procesów poznawczych, które wzbogaca ideę myślenia narracyjnego o przedstawienie procesu opracowywania napływających danych, jest organizowanie narracyjne, oparte na schemacie narracyjnym, omawiane przez Trzebińskiego (2002, 2004). Organizowanie narracyjne to automatyczna aktywność poznawcza, polegająca na rozumieniu biegu zdarzeń jako ułożonych w historię, w której „bohater z określonymi intencjami napotyka na trudności, które w wyniku zdarzeń toczących się wokół zagrożonych celów zostają bądź nie zostają przezwyciężone” (Trzebiński, 2002, s. 22 – definicja schematu narracyjnego). Dzięki uruchomieniu schematu narracyjnego, rzeczywistość konstruowana jest zgodnie z tzw. modelem dramaturgicznym (*ibidem*) – mamy bohatera, działającego w świecie przedstawionym i narratora, który przyjmuje perspektywę obserwatora wobec losów bohatera.

2. Narracyjna aktywność człowieka może dotyczyć własnego doświadczenia (aktywność autonarracyjna) lub zdarzeń zewnętrznych, mało znaczących z perspektywy podmiotu. W oparciu o koncepcje poznawcze przetwarzania informacji na temat Ja zakłada się, że funkcjonowanie poznawcze osoby w tych treściowo odmiennych obszarach będzie się różnić (por. np. efekt autoreferencji, Rogers, Kuiper, Kirker, 1977, w: Maruszewski, 2001). Aktywność autonarracyjna jest, ogólnie mówiąc, stosowaniem myślenia narracyjnego na temat własnych doświadczeń, które może być wyrażane w opowieściach o sobie, adresowanych do innych ludzi i nie musi być tożsama z myśleniem narracyjnym na tematy inne niż własne doświadczenie autobiograficzne podmiotu.

3. Autonarrację definiuje się dwojako: 1) jako wypowiedź autobiograficzną ustrukturowaną narracyjnie (definicja tekstualna, formalna) oraz 2) jako proces integrowania heterogenicznej wiedzy na temat siebie, w celu tworzenia poczucia tożsamości (definicja psychologiczna, procesualna) (por. Soroko, 2009). W tym drugim przypadku

podkreśla się wybór istotnych zdarzeń, ich interpretację i łączenie w całościowy system znaczeń osobistych (por. więcej w: Oleś, 2008). Ważną kategorią, ujmującą funkcje integracyjne i tożsamościowe autonarracji, jest pojęcie historii życia, czyli zinternalizowanej i rozwijającej się poznawczej struktury (lub skryptu), która nadaje życiu człowieka znaczenie i cel, zwykle odzwierciedlając dominujące narracje kulturowe, w których życie jednostki jest osadzone (McAdams, 2001; McAdams i in., 2006; por. też Gergen, 1998, Chaitin, 2004; Laszlo, 2008; Niedźwieńska, 2009). Według McAdamsa (2001) historia życia ściśle wiąże się z tożsamością narracyjną, definiowaną przez niego jako narracyjny sposób aranżacji self, czyli rozumienie siebie i swojego miejsca w świecie w egzystencjalnych terminach i ujmowanie swojej biografii w opowieść.

4. Aktywność autonarracyjna opisać można przez dwa główne wymiary: 1) komunikacyjny, związanym z narracyjnym relacjonowaniem własnego doświadczenia innym ludziom lub sobie w postaci wewnętrznego dialogu (aspekt interpersonalny, językowy – por. np. Pasupathi, 2001, Hermans, Hermans-Jansen, 2001) oraz 2) tożsamościotwórczy, związany z przetwarzaniem i nadawaniem znaczenia własnemu doświadczeniu, dzięki dystansowaniu się od swojego doświadczenia i uruchamianiu refleksji na temat Ja (aspekt intrapsychiczny – por. np. Oleś, 2008; Hermans, 2003; McAdams, 2001). Te dwa wymiary stanowią podstawę do wyróżnienia dwóch aspektów inklinacji autonarracyjnej.

Komunikacyjny aspekt inklinacji autonarracyjnej oznacza skłonność do mówienia o sobie w konwencji historii (opowieści), używając określonej struktury narracyjnej (streszczenie, orientacja, akcja, ewaluacja, wynik, koda – por. dyskurs narracyjny, w: Kurcz, 2001) i dbanie o sposób relacjonowania tak, aby jak najdokładniej przekazać niuanse doświadczenia oraz zdarzeń, w centrum których była osoba jako bohater historii. Osoba o wysokiej inklinacji zgodzi się z takimi twierdzeniami, jak na przykład „Gdy coś

opowiadam, robię dygresje, które mają lepiej odzwierciedlić to, co chcę przekazać” oraz „Moje historie są bardziej rozbudowane niż historie innych ludzi” czy „Często mam ochotę opowiadać o swoim życiu.”

W konceptualizacji inklinacji autonarracyjnej, tożsamościotwórczy wymiar autonarracji jest ograniczony do skłonności do przyglądania się swojemu życiu z perspektywy obserwatora i zastanawiania się nad swoim życiem jako opowieścią, ale wywodzi się on ze znacznie bardziej złożonych rozważań teoretycznych i badań w perspektywie poznawczej (np. Trzebiński, 2002) czy dialogowego Ja (Hermans, Hermans-Jansen, 2000; Hermans, 2003). Skłonność do przyjmowania perspektywy obserwatora nawiązuje do wyróżnionej przez Trzebińskiego (2002, 2004) refleksji narracyjnej, oznaczającej świadomą refleksję osoby nad własną biografią. W momentach przełomowych życia (krytyczne wydarzenia czy kryzysy rozwojowe), osoba staje w pewnym dystansie do swoich losów i poszukuje sensu w zdarzeniach zewnętrznych i doświadczeniach wewnętrznych. Wkłada wysiłek w zrozumienie samej siebie i aktywnie wiąże swoje doświadczenia, dokonując wnioskowania autobiograficznego (por. Habermas, Bluck, 2000), które może doprowadzić do poczucia integracji i do wglądu (por. np. Singer, 2004; McLean, 2008). Osoba skłonna do dystansowania się, zgodzi się z twierdzeniami, takimi jak „Wspominam zdarzenia, które zadecydowały o tym, kim teraz jestem” oraz „Staram się odkryć przesłanie spotykających mnie zdarzeń, a nie zgodzi się z twierdzeniem „Nic mi nie daje zastanawianie się nad swoim życiem”.

5. Obydwa aspekty inklinacji autonarracyjnej są ze sobą powiązane zarówno teoretycznie jak i empirycznie. Opowiadanie historii (aspekt komunikacyjny) umożliwia realizację potrzeb psychologicznych, na przykład potrzeby sensu, celu czy własnej skuteczności, a jego efektem może być poczucie spójności, ciągłości, rozumienia, sensu, samookreślenia czy też uczestniczenia we wspólnocie (aspekt tożsamościotwórczy)

(Baumeister i Wilson, 1996; Oleś, 2008; Bartosz, 2004; Robinson, Swanson, 1990). W toku opowiadania, procesy narracyjne są naturalnie uruchamiane i podtrzymywane. Jednocześnie to, jakie znaczenia zostały nadane własnemu doświadczeniu wpływa na kształt opowiadanych historii, przesłanie, wybór adresata czy sposób konstrukcji wypowiedzi. Należy jednak założyć również (np. na podstawie wiedzy o introwersji i ekstrawersji jako podstawowych wymiarach osobowości), że istnieje względna niezależność między tendencją do przyjmowania perspektywy obserwatora wobec swojego życia, która jest aktywnością wewnętrzną i osobistą, a skłonnością do opowiadania historii o swoim doświadczeniu, która jest aktywnością zewnętrzną, interpersonalną. Powiązania empiryczne między aspektami inklinacji autonarracyjnej przedstawione są w dalszej części artykułu.

Podsumowując, inklinacja autonarracyjna odnosi się do osobowościowej dyspozycji do aktywności autonarracyjnej, wspierającej formowanie się tożsamości osobowej i widocznej w zachowaniach językowych podczas opowiadania o swoim życiu. Osoba o wysokiej inklinacji autonarracyjnej chętnie używa kategorii językowych właściwych narracji (wiąże zdarzenia ze sobą, stosuje narracyjne figury retoryczne, strukturyzuje wypowiedź narracyjnie) oraz nadaje znaczenie zdarzeniom ze swojej biografii, budując spójną wizję swojego życia jako toczącej się opowieści, co przynosi jej psychologiczne korzyści, na przykład w zakresie poczucia własnej wartości czy kształtowania tożsamości osobowej.

Określanie poziomu inklinacji autonarracyjnej – kwestionariusz IAN-R

Kwestionariusz inklinacji autonarracyjnej IAN-R powstał pierwotnie do celów przesiewowych – chodziło o wybór osób badanych do uczestnictwa w psychologicznym wywiadzie jakościowym z uwzględnieniem tego, w jakim zakresie będą one skłonne ujmować narracyjnie

swoje doświadczenie i dzielić się nim. Kwestionariusz z czasem stał się autonomicznym narzędziem pomiaru różnic indywidualnych.

Etapy konstrukcji kwestionariusza

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania teoretyczne dotyczące aktywności autonarracyjnej człowieka wybrano następujące obszary (wymiarów) narracyjnego funkcjonowania człowieka: 1) skłonność do opowiadania historii w relacjach, 2) tendencja do myślenia narracyjnego na własny temat, 3) tendencja do samoobserwacji i refleksji na swój temat, 4) poczucie zrozumienia siebie i świata dzięki opowiadaniu o sobie. Te wymiary treściowe posłużyły do stworzenia puli pozycji kwestionariuszowych (por. Hornowska, 2001), odnoszących się do przeszłego doświadczenia (pamięć autobiograficzna) i indywidualnych preferencji w zakresie zachowań i przemyśleń, które poddają się samoopisowi. Część pozycji dotyczyła zachowywania się w relacjach społecznych (z szerokim gronem osób oraz w diadach) lub aktywność skierowana na własną osobę.

Skonstruowano początkową pulę 87 pozycji kwestionariuszowych, które zostały losowo ułożone i pokazane pięciu sędziom kompetentnym z prośbą o przyporządkowanie ich do wskazanych czterech podskal w celu określenia trafności treściowej pozycji i korekty językowej. Przyjęto pozycje, w których zgodność między sędziami, że pozycja powinna znaleźć się w kwestionariuszu wynosiła 80% i więcej. Uzyskaną wersją kwestionariusza IAN-1 przebadano 41 osób (studenci kierunków społecznych z wyłączeniem psychologii, w wieku od 20-23 lat, 10 mężczyzn, 31 kobiet) w celu sprawdzenia zrozumiałości twierdzeń oraz wstępnego oszacowania rzetelności narzędzia. Odrzucono pozycje, które zaniżały średnią wartość *alfa* Cronbacha w każdej z podskal i tak powstała kolejna wersja (pula pozycji) IAN-2, składająca się z 45 twierdzeń.

Cztery wymiary treściowe, które posłużyły do konstrukcji pozycji na początku, nie były

reprezentowane w sposób równomierny, dlatego ponownie sięgnięto do teoretycznej wiedzy o aktywności autonarracyjnej i podzielono pulę pozycji na dwie grupy – komunikacyjne i tożsamościotwórcze (wcześniej aspekt tożsamościotwórczy reprezentowany był przez trzy wymiary treściowe). Pierwszą grupę stanowiły pozycje odnoszące się do opowiadania o własnym Ja jako o bohaterze, który działa w świecie przedstawionym, a drugą pozycje odnoszące się do Ja jako narratora dystansującego się od własnych przeżyć, opisującego je z perspektywy obserwatora (Stemplewska-Żakowicz, 2002, s. 103; por. też Bartosz, 2004). Zatem pierwsza grupa twierdzeń reprezentowała aktywność głównie interpersonalną, werbalną, czyli opowiadanie o swoim doświadczeniu autobiograficznym w narracyjny sposób i została określona mianem relacjonowania (mówienia) autonarracyjnego (M). Druga grupa twierdzeń dotyczyła aktywności wewnętrznej, intrapsychicznej, polegającą na obserwacji siebie, refleksji nad własną biografią i została nazwana dystansowaniem się od własnego doświadczenia (D). Powyższy podział był dokonany arbitralnie (teoretycznie), więc sprawdzono strukturę kwestionariusza oraz jednocześnie trafność wewnętrzną za pomocą eksploracyjnej analizy czynnikowej (N = 187; studenci różnych kierunków uniwersyteckich i technicznych, 84 mężczyzn i 103 kobiety w wieku od 19 do 26 lat), która jednoznacznie potwierdziła istnienie tak konceptualizowanych wymiarów i dodatkowo odkryła istnienie czynnika trzeciego, który – ze względu na swoją zawartość (odnoszenie się osoby do dziedzictwa kulturowego, do książek, filmów, czy mitów w procesie samorozumienia) – został nazwany aspektem kulturowym (K). Pojawienie się aspektu kulturowego, jako odrębnego czynnika jest zbieżne z podkreślanym w literaturze powiązaniem między aktywnością narracyjną a uczestnictwem w kulturze (Oleś, 2008; Gergen, 1998; McAdams, 2001; Chaitin, 2003). Przykładowe twierdzenie ze skali (K) to „Lubię opowiadać o sobie tak, jakbym był bohaterem

książki, sztuki czy filmu” oraz „Powiedziałbym / powiedziałałabym o sobie, że jestem bohaterem książki, jaką jest moje życie”. Analiza czynnikowa na tym etapie wpłynęła też na nieznaczne skrócenie kwestionariusza i w ten sposób powstała wersja ostateczna, nazwana IAN-R, składająca się z 30 pozycji. Szczegółowe wyniki przedstawiono w dalszej części artykułu na przykładzie kolejnej analizy czynnikowej, przeprowadzonej z udziałem większej i bardziej zróżnicowanej grupy badawczej (N = 519; 375 kobiet i 138 mężczyzn w wieku od 14 do 72 lat, M = 25,69; SD = 9,01; por. więcej w tab. 2).

Kwestionariusz IAN-R posiada też wewnętrzną podskalę dodatkową, tzw. upublicznianie (U), składające się z 4 pozycji, pochodzących ze skali (M). Skala (U) powstała w dość osobliwy sposób, który uwzględniał informacje zwrotne od osób uczestniczących w badaniu na temat interpretacji twierdzeń (por. więcej o uwzględnianiu perspektywy osób badanych w procesie badawczym – Słysz, Soroko, 2012). Osoby uczestniczące w badaniu w komentarzach po badaniu intuicyjnie rozróżniły aktywność motywowaną potrzebą bliskości od motywowanej potrzebą afiliacji. Uwzględniono te uwagi, uznając, że opowiadanie o sobie głównie osobom najbliższym, gdy jednocześnie twierdzenia kwestionariuszowe mogą sugerować opowiadanie wielu osobom, może wpłynąć na obniżenie wyników inklinacji autonarracyjnej. W tym celu skonstruowano zmienną upublicznianie (U) i zdefiniowano ją jako skłonność (tendencję) osoby do ujawniania informacji o sobie (zdarzeniach ze swojego życia, przeżyciach, refleksjach) szerokiej publiczności (wielu osobom, z którymi wchodzi ona w relacje). Przy konstrukcji tej skali, pozycje kwestionariusza IAN-R zostały przedstawione pięciu sędziom kompetentnym. Ich zadaniem było wybranie dowolnej liczby pozycji, na które odpowiedź może mieć związek ze zmienną upublicznianie i przypisanie poziomu nasilenia pozycji tą zmienną od 1 do 3 punktów. W konsekwencji wybrano 4 pozycje jako najbardziej powiązane ze zmienną

Tabela 1. Podskale kwestionariusza IAN-R i ich znaczenie merytoryczne. Opracowanie własne.

Inklinacja autonarracyjna			
Podskala	Relacjonowanie, opowiadanie o sobie (M)	Dystansowanie się od własnego doświadczenia (D)	Aspekt Kulturowy (K)
Zawartość treściowa pozycji w podskali	1. Skłonność do mówienia o sobie w konwencji opowieści i przedstawiania siebie jako bohatera zdarzeń. 2. Dbanie o sposób relacjonowania, aby jak najdokładniej przekazać niuanse doświadczenia oraz zdarzeń, w centrum których była jednostka.	Skłonność do przyglądania się swojemu życiu z perspektywy obserwatora wobec angażujących osobiście zdarzeń, zastanawianie się nad swoim życiem, szczególnie nad wpływem przeszłości na teraźniejszość.	Skłonność do korzystania z dziedzictwa kulturowego (książek, filmów, wzorców kulturowych) przy budowaniu historii życia.
Aspekt aktywności autonarracyjnej	Wymiar komunikacyjny	Wymiar tożsamościotwórczy	Wymiar kulturowy

upublicznianie. Następnie na podstawie korelacji semicząstkowych przypisano wagi tym pytaniom. W oparciu o współczynnik determinacji przyjęto, że nasycenie upublicznianiem dla dwóch pozycji wynosi 20%, a dla kolejnych dwóch 10%. Zastosowanie powyższych wag obniżyło ważność tych pozycji dla skali relacjonowania narracyjnego (M) – skala ta została względnie odciążona w zakresie zmiennej upublicznianie. Podskala (U) może być stosowana opcjonalnie jako dodatkowa skala kontrolna, jeśli istnieje prawdopodobieństwo, że wyniki w podskali (M) mogą być obniżone z powodu wrażliwości osób uczestniczących w badaniu na upublicznianie.

W skład wersji ostatecznej kwestionariusza IAN-R wchodzi cztery podskale: dystansowanie (D, 13 pozycji), mówienie (M, 13 pozycji), aspekt kulturowy (K, 4 pozycje) oraz – możliwa do dodatkowego wyróżnienia – skala upublicznianie (U, 4 pozycje ze skali M). Format odpowiedzi oparty jest na skali Likerta, ale użyto liter alfabetu zamiast cyfr, aby nie sugerować wartości punktacji osobom badanym. Format odpowiedzi jest kodowany następująco: odpowiedź

„A” oznaczała „zgadzam się” (5 punktów), „a” - „raczej się zgadzam” (4 punkty), „ab” - „trudno powiedzieć” (3 punkty), „b” - „raczej się nie zgadzam” (2 punkty) i „B” - „nie zgadzam się” (1 punkt). Dla pozycji odwróconych, wskazanych w kluczu, kodowanie jest odwrotne. Wynik ogólny inklinacji autonarracyjnej tworzy suma wyników podskali (D) oraz (M) – zmodyfikowanej opcjonalnie przez (U) – oraz podskali (K). Każda z podskal z powodów merytorycznych może być też traktowana jako relatywnie niezależna zmienna.

Psychometryczne właściwości kwestionariusza IAN-R

Statystyki opisowe. Grupa badawcza (por. tab. 2), dzięki której określono poniższe właściwości psychometryczne ostatecznej wersji kwestionariusza IAN-R, składała się z 519 osób w wieku od 14 do 72 lat ($M = 25,69$; $SD = 9,01$), w tym 374 kobiety w wieku od 14 do 67 lat ($M = 25,14$; $SD = 8,34$) oraz mężczyzn w wieku od 14 do 72 ($M = 27,37$; $SD = 10,72$). Badania

Tabela 2. Charakterystyka grupy badawczej (N = 519). Opracowanie własne.

Kategoria		Częstość	Procent
Płeć	kobieta	375	72,3
	mężczyzna	138	26,6
	ogółem	513	100
Wersja kwestionariusza	papierowy	309	59,5
	elektroniczny przez internet	210	40,5
	ogółem	519	100
Wykształcenie	podstawowe	6	1,2
	zawodowe	4	0,8
	średnie	331	63,8
	wyższe	177	34,1
	ogółem	518	99,8
Zainteresowania (wybór wielokrotny)	zainteresowania matematyczne	66	5,3%
	zainteresowania przyrodnicze	152	12,2%
	zainteresowania techniczne	149	12%
	zainteresowania humanistyczne	250	20,1%
	zainteresowania społeczne	297	23,9%
	zainteresowania biznesowe	83	6,7%
	zainteresowania artystyczne	245	19,7%
ogółem	1242	240,2%	

prowadzone były w wielu turach, a osoby badane wypełniały kwestionariusz zarówno w wersji papierowej jak i elektronicznej przez internet (w serwisie e-badania.pl). Z powodu heterogeniczności grupy, sprawdzono ewentualną tendencyjność kwestionariusza w aspekcie wersji (papier / internet) oraz w aspekcie płci. Zauważono, że osoby wypełniające kwestionariusz papierowy i elektroniczny nie różniły się wynikami w sposób istotny statystycznie ($t_{IAN}(478) = 1,09$; n.i.; $t_M(498) = 0,54$; n.i.; $t_D(488) = 1,52$; n.i.; $t_K(507) = 0,78$; n.i.; $t_U(505) = 0,62$; n.i.). Kobiety i mężczyźni również nie różnili się wynikami w kwestionariuszu w sposób istotny ($t_{IAN}(187) = 0,76$; n.i.; $t_M(492) = 0,17$; n.i.; $t_D(195) = 1,68$; n.i.; $t_K(501) = 0,31$; n.i.; $t_U(499) = 0,52$; n.i.). Podobne wyniki w kwestii płci osiągnięto także w innych badaniach z wykorzystaniem kwestionariusza (por. Ligocka, 2010). Kwestionariusz nie faworyzuje żadnej z wyżej wymienionych grup.

Nie odnotowuje się też znaczących związków między wiekiem a inklinacją autonarracyjną ca-

łościową ani między wiekiem a poszczególnymi wymiarami inklinacji ($r_{IAN} = 0,07$; n.i.; $N = 478$; $r_M = -0,006$; n.i.; $N = 498$; $r_D = -0,1$; $p < 0,05$; $N = 488$; $r_K = 0,05$; n.i.; $N = 507$).

Typowe właściwości wyników uzyskiwanych w próbach przedstawia tabela 3.

Rzetelność. Dla określenia rzetelności skali posłużono się współczynnikiem zgodności wewnętrznej *alfa* Cronbacha, który przyjmuje wartości od 0,74 dla podskali (U) do 0,88 dla podskali (D). Wykluczenie jakiegokolwiek pozycji z podskal nie poprawia wartości współczynnika *alfa*. Kwestionariusz IAN-R uznać można za narzędzie o wysokiej rzetelności (por. Tab. 4).

Określanie trafności wewnętrznej. Aby potwierdzić uprzednie założenia (teoretyczne i empiryczne wynikające z eksploracyjnej analizy czynnikowej) o trójskładnikowym charakterze inklinacji autonarracyjnej – dystansowanie (D), mówienie (M) i aspekt kulturowy (K) – przeprowadzono analizę czynnikową metodą głównych składowych z rotacją Varimax i normalizacją

Tabela 3. Statystyki opisowe. Opracowanie własne.

	<i>N</i>	Średnia	<i>SD</i>	Minimum	Maximum	Skośność	Kurtoza
IAN	480	105,125	19,11991	31	149	-0,465	0,217
(M)	500	45,052	9,69067	13	65	-0,475	0,094
(D)	490	49,5306	9,56391	14	65	-0,72	0,338
(K)	509	10,6778	4,21218	4	20	0,288	-0,799
(U)	507	13,9152	3,55292	4	20	-0,402	-0,324

Tabela 4. Rzetelność IAN-R. Opracowanie własne.

Skala	<i>N</i>	Liczba pozycji	alfa Cronbacha
(M)	500	13	0,873
(D)	490	13	0,878
(K)	509	4	0,752
(U)	507	4	0,748
Całość		30	

Keisera. Analiza ta wykazała zasadność przyjętych założeń o strukturze trójczynnikowej ($KMO = 0,917$; $chi^2(435) = 5743$, $p < 0,001$). Trzy czynniki łącznie wyjaśniają 45% wariacji wyników.

Na czynnik pierwszy składa się 13 twierdzeń, a łączna wartość wariacji wyjaśnionej tym czynnikiem to 18%. Są to twierdzenia należące do podskali relacjonowania narracyjnego (M) i u większości z nich ładunek czynnikowy przekracza wartość 0,5 i tylko jedna znajduje się jednocześnie w czynniku drugim. Drugi czynnik to dystansowanie (D), który łącznie wyjaśnia 17,4% wariacji. Pięć pozycji jednak jednocześnie w mniejszym stopniu zasila czynnik trzeci, nie wchodząc w jego skład z powodów merytorycznych. Czynnik trzeci to cztery twierdzenia należące do podskali aspekt kulturowy (K), dający wariację wyjaśnioną 9,6%. Przeprowadzono również konfirmacyjną analizę czynnikową, która wykazała akceptowalny (choć obciążony pew-

Tabela 5. Struktura czynnikowa kwestionariusza IAN-R (N = 519). Opracowanie własne.

Numer pozycji IAN-R	Składowa		
	1 (M)	2 (D)	3 (K)
27	0,749		
19	0,741		
21	0,736		
20	0,721		
10	0,631		
28	0,628		
30	0,623		
15	0,606		
11	0,566		
14	0,516		
16	0,507		
7	0,496		0,329
25	0,359		
17		0,668	
12		0,665	
24		0,663	0,384
22		0,641	
29		0,631	0,369
6		0,618	0,308
2		0,616	
3		0,599	
1		0,581	
23		0,564	
8		0,542	0,406
26		0,536	
4		0,527	0,32
13			0,673
5	0,347		0,639
9			0,593
18		0,389	0,59

nym błędem) poziom dopasowania danych do modelu trójczynnika ($\chi^2(402) = 1343,7$; $p < 0,001$; CFI = 0,83; TLI = 0,82; RMSEA = 0,069; 90%CI = (0,065 – 0,073); SRMR = 0,059). Kwestionariusz IAN-R uznać można za narzędzie wystarczająco trafne wewnętrznie.

Trafność kryterialna. Określono trafność kryterialną kwestionariusza IAN-R przez wybranie jednego pytania reprezentatywnego ze względów merytorycznych dla każdej podskali, jako kryterium treściowego (por. Hornowska, 2001). Dla podskali (M) była to pozycja „Moje historie są bardziej rozbudowane niż historie innych ludzi”, dla podskali (D) pozycja „Dzięki temu, że zastanawiam się nad swoim życiem lepiej rozumiem siebie i świat”, a dla skali (K) pozycja „Gdy zastanawiam się nad sobą, przychodzi mi do głowy jakaś metafora, bajka, mit lub inna fabuła”. Obliczono wyniki w podskalach bez pytań stanowiących kryterium, a następnie obliczono współczynnik trafności kryterialnej r_{tk} , który wynosi odpowiednio: dla skali (M): $r_{tk} = 0,59$; ($p < 0,001$) oraz dla skali (D): $r_{tk} = 0,68$; ($p < 0,001$), dla skali (K): $r_{tk} = 0,46$; ($p < 0,001$). Kwestionariusz IAN-R uznać można za narzędzie wystarczająco trafne kryterialnie.

Interkorelacje skal. Sprawdzone także czy (i z jakim nasileniem) wyniki w poszczególnych

podskalach wiążą się ze sobą. W tym celu zastosowano współczynnik korelacji parami rho Spearmana. Korelacje między wszystkimi podskalami są dodatnie i istotne statystycznie (por. tab. 6), co świadczy, iż konstrukt inklinacji autonarracyjnej jest w sposób spójny reprezentowany w kwestionariuszu – jest jednolity teoretycznie, ale wyróżnienie podskali (M) i (D) jest zasadne – wyniki tych podskal korelują ze sobą najslabiej ($\rho = 0,39$; $p < 0,001$), co jest jednocześnie spójne z wynikami analizy czynnikowej oraz z podłożem teoretycznym. Dystansowanie się od własnego doświadczenia (D) oraz relacjonowanie narracyjne (M) zachowują odrębność jako elementy inklinacji autonarracyjnej (podskale są ortogonalne). Na podstawie danych empirycznych można wyróżnić dwa podtypy inklinacji autonarracyjnej, wyznaczone przewagą dystansowania lub mówienia, co uzasadnia odrębne analizy na tych podskalach. Obserwowana wysoka korelacja ($\rho = 0,87$; $p < 0,001$) między upublicznieniem (U) a mówieniem (M) jest skutkiem pochodzenia podskali (U) z twierdzeń należących do (M).

Trafność zewnętrzna – kwestionariusz IAN-R w wywiadach psychologicznych. Jednym z ważnych kryteriów świadczących o użyteczności kwestionariusza IAN-R w badaniach jakości-

Tabela 6. Interkorelacje skal. Opracowanie własne.

		M	D	K	U
IAN_R	<i>rho</i>	0,817**	0,803**	0,755**	0,684**
	<i>N</i>	480	480	480	480
M	<i>rho</i>		0,392**	0,517**	0,873**
	<i>N</i>		482	497	500
D	<i>rho</i>			0,504**	0,279**
	<i>N</i>			488	486
K	<i>rho</i>				0,440**
	<i>N</i>				502

** Korelacja jest istotna na poziomie $p < 0,001$ (dwustronnie).

wych jest jego trafność zewnętrzna, tutaj rozumiana jako prawdopodobieństwo, że przy wysokich wynikach, otrzymanie wysoko narracyjnej wypowiedzi jest większe. Istnieją przesłanki świadczące o znaczeniu wyniku w kwestionariuszu dla określonych zachowań językowych w pogłębionym jakościowym wywiadzie psychologicznym. Określanie poziomu inklinacji autonarracyjnej wydaje się mieć wartość w badaniach i diagnozie, szczególnie dla prowadzenia psychologicznych rozmów czy wywiadów pogłębionych. Na przykład wykazano (Soroko, 2009), że inklinacja autonarracyjna modyfikuje oddziaływanie instrukcji autonarracyjnej (czyli interwencji diagnosty ukierunkowanej na wywołanie opowieści autobiograficznej) na osoby uczestniczące w rozmowie psychologicznej – osoby z niską inklinacją autonarracyjną nie konstruowały wypowiedzi silnie ustrukturuowanych narracyjnie, mimo zachęcania ich do tego. W tych samych badaniach zauważono również, że wśród osób uczestniczących w pierwszym kwestionariuszowym etapie badań (przesiewowym), które nie wyrażały zgody na uczestnictwo w wywiadzie lub wstępnie zgodziły się, ale potem rezygnowały, było istotnie więcej osób z niską inklinacją autonarracyjną niż w grupie osób, które wstępnie zgodę na wywiad wyraziły i uczestniczyły w nim. Na podstawie testu χ^2 Pearsona stwierdzono, że istotnie więcej, bo aż 24 osoby na 32 osoby odmawiające udziału w badaniach, miały niski wynik w kwestionariuszu, zaś w grupie osób o średnim i wysokim wyniku były tylko po 4 osoby ($\chi^2(2) = 25$; $p < 0,001$). W innych badaniach z kolei (por. Soroko, 2013), osoby, które w fazie przesiewowej badań zostawiły kontakt do siebie, cechowały się nieco wyższą inklinacją autonarracyjną całościową ($U = 2047,5$; $z = 1,903$; $p = 0,05$), na co wpłynęły statystycznie istotne różnice w podskali mówienia (M) ($U = 1794$; $z = 2,825$; $p < 0,01$).

Analizy wykazują również (por. Soroko, 2013), że im wyższa inklinacja autonarracyjna (wynik całościowy), tym dłuższa jest wypowiedź

narracyjna osoby badanej, uzyskana w wywiadzie, mierzona liczbą słów od rozpoczęcia historii do kody ($r = 0,27$; $p < 0,05$; $N = 72$) oraz tym dłuższy wywiad w całości, mierzony czasem trwania rozmowy ($r = 0,3$; $p < 0,05$; $N = 72$). Sama podskala Mówienie (M) również nisko dodatnio koreluje z długością wypowiedzi narracyjnej ($r = 0,3$; $p < 0,01$; $N = 72$) oraz czasem trwania wywiadu w całości ($r = 0,35$; $p < 0,01$; $N = 72$).

Wyniki te sugerują, że znajomość poziomu inklinacji autonarracyjnej pozwala rozpoznać sposób funkcjonowania osoby zapraszanej do uczestnictwa w wywiadzie psychologicznym. Osoby o niskiej inklinacji będą prawdopodobnie mniej podatne na instrukcje zachęcające do opowiadania historii, mogą próbować unikać rozmowy psychologicznej, a gdy już będą w niej uczestniczyć, ich wypowiedzi narracyjne będą krótsze. Możliwe, że ma to związek ze słabszą dostępnością danych w pamięci autobiograficznej u osób z niską inklinacją autonarracyjną – gdy zbadano zależności między pamięcią a inklinacją, to okazało się, że im wyższa inklinacja autonarracyjna tym wyższy wynik w skali pamięci autobiograficznej epizodycznej i ogólnej (Ligocka, 2010).

Wyniki wybranych badań empirycznych z wykorzystaniem kwestionariusza IAN-R

Inklinacja autonarracyjna a aktywność pisarska oraz granie w gry fabularne

Inklinacja autonarracyjna skłania ludzi do zachowań lub zainteresowań, w których będą mogli oni realizować tendencję do narracyjnego opracowywania i relacjonowania doświadczenia. Badania wskazują, że osoby, które „piszą do szuflady” (czyli osoby piszące poezję lub prozę, ale nie publikujące ich) mają wyższą inklinację autonarracyjną (zarówno wynik ogólny jak i wyniki w poszczególnych skalach) w porównaniu z osobami nie piszącymi ($t_{IAN}(303) = 4,14$;

$p < 0,001$; $t_M(322) = 3,16$; $p = 0,002$; $t_D(312) = 2,5$; $p = 0,012$; $t_K(332) = 4,9$; $p < 0,001$). Bardzo podobne wyniki osiąga się badając inklinację autonarracyjną u osób, które podejmują się dowolnych prób pisania (publikują, piszą do szuflady, blogują itp.), w porównaniu z osobami nie posiadającymi pisarskich skłonności (por. Soroko, 2012). Różnice o najslabszej istotności są widoczne w podskali dystansowanie (D).

Badania Krawczyka (2010) natomiast wskazują, że również miłośnicy gier fabularnych typu RPG mają wyraźnie wyższy poziom inklinacji autonarracyjnej od ludzi niezwiązanych z tymi zainteresowaniami i różnica ta jest szczególnie widoczna dla skali aspekt kulturowy (K) oraz mówienie (relacjonowanie) narracyjne (M), ale nie w skali dystansowanie (D). Aspekt kulturowy oraz mówienie różnicują nie tylko osoby grające i niegrające, ale także uczestników słabiej i mniej zaangażowanych w RPG jako hobby. Sugerowałoby to ważny aspekt motywacyjny (związany z uruchomieniem, ukierunkowaniem i kontynuowaniem aktywności) inklinacji autonarracyjnej.

Biorąc pod uwagę deklaracje własnych zachowań u osób uczestniczących w badaniach, odnotowuje się, że osoby o zainteresowaniach artystycznych mają istotnie wyższe wyniki w podskali aspekt kulturowy (K) ($t(507) = 3,393$; $p = 0,001$), a osoby o zainteresowaniach społecznych wyższy w dystansowaniu (D) ($t(488) = 2,836$; $p < 0,01$). W tych przypadkach wyniki w wymienionych podskalach wpływają na to, że wynik ogólny w IAN-R również w tych grupach jest istotnie wyższy. Co ciekawe i na razie trudne do wyjaśnienia, osoby o zainteresowaniach technicznych mają wyższą inklinację autonarracyjną we wszystkich podskalach ($U_{IAN} = 18353$; $z = 3,256$; $p < 0,001$; $U_M = 21065$; $z = 3,02$; $p < 0,01$; $U_D = 19636$; $z = 3,102$; $p < 0,01$; $U_K = 23037$; $z = 2,18$; $p < 0,05$).

Warto podkreślić, że chociaż zacytowane doniesienia empiryczne wskazują istnienie związku między aktywnością pisarską, graniem w gry

fabularne czy zainteresowaniami, a inklinacją autonarracyjną, to jednak nie rozstrzygają, czy inklinacja jest czynnikiem predysponującym czy może jej podwyższony poziom wynika z biegłości w takich aktywnościach. O inklinacji autonarracyjnej jako czynniku predysponującym, wnioskujemy z teoretycznego założenia o naturze tej zmiennej jako znaczącej dyspozycji osobistej.

Rola inklinacji autonarracyjnej – złożoność Ja, tożsamość i jakość życia

Suchańska i Ligocka (2011) dowodzą, że inklinacja autonarracyjna może być uznana za czynnik sprzyjający integracji zróżnicowanego Ja. Osoba o wielorakim Ja dzięki inklinacji autonarracyjnej integruje różne wizerunki Ja, osiągając poczucie ciągłości własnej osoby. Autorzy wskazują, że silnie złożone i zróżnicowane Ja wiąże się z rozproszeniem tożsamości tylko wtedy, gdy towarzyszy temu niski poziom inklinacji autonarracyjnej. Przy wysokim nasileniu tej zmiennej, osoby o silnie złożonym Ja może cechować dojrzała informacyjna orientacja tożsamościowa. Szczególnie ważne dla związków złożonego Ja z tożsamością okazało się w tych badaniach dystansowanie narracyjne (D), związane z refleksyjną obserwacją własnego życia.

Analizując związki między inklinacją autonarracyjną a tożsamością, należy wskazać istotny statystycznie trend w kilku badaniach, zgodnie z którym inklinacja autonarracyjna współwystępuje z dojrzałymi formami tożsamości. W badaniach Suchańskiej i Ligockiej (2011) oraz Krawczyka (2010) odnotowuje się wyniki wskazujące, że wynik w kwestionariuszu koreluje nisko i umiarkowanie dodatnio z tożsamością osiągniętą ($r_{IAN} = 0,27$; $p < 0,01$ oraz $r_{IAN} = 0,54$; $p < 0,001$; $r_M = 1,7$; n.i.; $r_D = 2,8$; $p < 0,01$; $r_K = 0,31$; $p < 0,01$) oraz nisko ujemnie z tożsamością rozproszoną ($r_{IAN} = -0,15$; n.i. oraz $r_{IAN} = -0,34$; $p < 0,05$; $r_M = -1,8$; $p < 0,05$; $r_D = -1,9$; $p < 0,05$; $r_K = 0,2$; $p < 0,05$), mierzonymi kwestionariuszem statusów tożsamości EOM-EIS-II Ben-

niona i Adamsa. Podobnie wyniki całościowe w IAN oraz wyniki w poszczególnych podskalach korelują umiarkowanie dodatnio z ego całościowym, mierzonym Kwestionariuszem integracji ego Smelkowskiej-Zdziabek ($r_{IAN} = 0,36$; $p < 0,001$, $N = 294$; $r_M = 0,34$; $p < 0,001$; $N = 312$; $r_D = 0,26$; $p < 0,001$; $N = 302$; $r_K = 0,16$; $p < 0,01$; $N = 318$ – por. Soroko, 2012). Ponadto osoby, które mają wysoki IAN mają niskie wyniki na wymiarze tożsamości rozproszonej i wysokie wyniki na wymiarze tożsamości całościowej, w porównaniu z osobami o niskich wynikach w IAN (integracja ego totalna: $t(113) = -0,03$; n.i.; integracja ego całościowa: $t(158) = 5,6$; $p < 0,001$; integracja ego rozproszona: $t(158) = 1,87$; n.i – por. Soroko, 2012; por. też podobnie w: Suchańska, Ligocka, 2011).

Powyższe dane na temat tożsamości i inklinacji autonarracyjnej sugerują, że inklinacja może być czynnikiem sprzyjającym integracji złożonego Ja, czynnikiem znaczącym dla formowania się dojrzałych form tożsamości, szczególnie w aspekcie tożsamości osiągniętej lub całościowej integracji ego. Są to dane sugerujące pozytywne efekty inklinacji dla funkcjonowania psychicznego. Rozszerzając pytanie o ewentualne uogólnione pozytywne oddziaływanie inklinacji autonarracyjnej, sprawdzono związek między inklinacją autonarracyjną a jakością życia w aspektach fizycznym, psychologicznym, społecznym oraz środowiskowym (mierzonymi kwestionariuszem WHOQOL-BREF) i nie odkryto bezpośrednich powiązań (Soroko, 2012). Zauważono jednak, że inklinacja autonarracyjna może wchodzić w interakcje z innymi zmiennymi i pełnić funkcje prozdrowotne, zwiększające jakość życia. Taką zmienną może być subiektywne przekonanie poradzeniu sobie z traumatycznym doświadczeniem obecnym w biografii. Otóż okazuje się, że osoby, które mają subiektywne przekonanie, że poradziły sobie z traumą mając wysoką inklinację autonarracyjną, mają istotnie wyższą jakość życia w aspekcie psychologicznym (Soroko, 2012). Wskazuje to prawdo-

podobnie, że jeśli ktoś ma przekonanie, że nie radzi sobie z traumą, to inklinacja autonarracyjna nie ma w tym udziału, ale jeśli ktoś ma przekonanie, że radzi sobie z traumą to mając wysoką inklinację autonarracyjną, ma też wyższą jakość życia. Wynika z tego, że inklinacja autonarracyjna może być czynnikiem ochraniającym i prozdrowotnym u ludzi, którzy radzą sobie z traumą. Prawdopodobnie dzieje się tak dlatego, że osoby które mają wysoką inklinację autonarracyjną, dzięki opracowywaniu własnego doświadczenia w narracyjny sposób i dzieleniu się nim, bardziej integrują swoje Ja i są bardziej spójne. Pozostaje to w zgodzie z badaniami Pennebaker (por. np. Pennebaker, Seagal, 1999) wskazującymi, że opowiadanie o trudnym doświadczeniu pozwala to doświadczenie oswoić i włączyć w struktury Ja, dając w efekcie poczucie poradzenia sobie z trudnym doświadczeniem. Skłonność do narracyjnego opracowywania i relacjonowania doświadczenia wydaje się również zapobiegać mało efektywnym sposobom radzenia sobie, jakim jest na przykład - mogące pojawić się z większym prawdopodobieństwem u osoby o niskiej inklinacji autonarracyjnej - odmawianie rozmawiania o trudnych doświadczeniach.

Podsumowanie

Kwestionariusz IAN-R służący do pomiaru inklinacji autonarracyjnej jest narzędziem o wysokiej rzetelności i zadowalającej trafności. Skłonność do narracyjnego opracowywania i relacjonowania doświadczenia autobiograficznego jest ujmowana tutaj trójczynnikiem, jako: dystansowania się od własnego doświadczenia (wymiar tożsamościotwórczy), narracyjne relacjonowanie zdarzeń innym ludziom (wymiar komunikacyjny) oraz korzystanie z dziedzictwa kulturowego przy myśleniu o sobie i dzieleniu się opowieściami o sobie (wymiar kulturowy). Rekomenduje się korzystanie z wyników poszczególnych podskal kwestionariusza. Kwestionariusz IAN-R okazał się dotychczas uży-

teczny w dwóch obszarach badawczych: 1) przy określaniu skłonności ludzi do uczestniczenia w wywiadach (rozmowach) psychologicznych, szczególnie badawczych oraz 2) przy badaniu roli inklinacji autonarracyjnej w nadawaniu znaczenia doświadczeniom trudnym czy integrowaniu zróżnicowanego Ja.

LITERATURA

- Bartosz, B. (2004). Ludzie chcą opowiadać swoją historię: konstruowanie rzeczywistości w narracji (przez pryzmat doświadczeń autobiograficznych). W: E. Dryll, A. Cierpka (red.), *Narracja. Koncepcje i badania psychologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.
- Baumeister, R. F., Wilson, B. (1996). Life stories and the four needs for meaning. *Psychological Inquiry*, 7, 4, 322-377.
- Bruner, J. (1991). The Narrative construction of Reality. *Critical Inquiry* 18, 1-21.
- Chaitin, J. (2004). My story, my life, my identity. *International Journal of Qualitative Methods*, 3 (4), Dostępne na stronie: http://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/3_4/pdf/chaitin.pdf [15.02.2006].
- Gergen, K. J. (1998). Narrative, Moral Identity and Historical Consciousness: a Social Constructionist Account. W: J. Straub (red.), *Identität und historisches Bewusstsein*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Habermas, T., Bluck, S., (2000). Getting a Life: The Emergence of the Life Story in Adolescence. *Psychological Bulletin*, 126, 5, 748-769.
- Hermans, H. J. M., (2003). The Construction And Reconstruction Of A Dialogical Self, *Journal of Constructivist Psychology*, 16, 89-130.
- Hermans, H. J. M., Hermans-Jansen, E. (2000). *Autonarracje: Tworzenie znaczeń w psychoterapii*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Hornowska, E. (2001). *Testy psychologiczne. Teoria i praktyka*. Warszawa: Scholar
- Krawczyk, S. (2010). *Status tożsamości oraz inklinacja autonarracyjna a sposób uczestnictwa w narracyjnych grach fabularnych (RPG)*. Praca magisterska. Instytut Psychologii UAM.
- Kurcz, I. (2001). *Psychologia języka i komunikacji*. Warszawa: Scholar.
- Laszlo, J. (2008). *The science of stories. An introduction to narrative psychology*. London: Routledge.
- Ligocka, M. (2010). *Semantyczna i epizodyczna pamięć autobiograficzna i złożoność Ja, a inklinacja autonarracyjna w perspektywie badań nad samowiedzą*. Praca magisterska. Instytut Psychologii UAM.
- Maruszewski, T. (2001). *Psychologia poznania*. Gdańsk: GWP.
- Matczak, M. (2002). Style poznawcze. W: J. Strelau (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, tom 2. Gdańsk: GWP
- McKeough, A., Genreux, R., (2003). Transformation in narrative thought during adolescence: The structure and content of story compositions. *Journal of Educational Psychology*, 95, 3, 537-552.
- McAdams, D. P., (2001). The psychology of Life-Story. *Review of General Psychology*, 5, 100-122.
- McAdams, D. P., Bauer, J. J., Sakaeda, A. R., Anyidoho, A. N., Machado, M., A., Magrino-Failla, K., White, K. W., Pals, J. L. (2006). Continuity and Change in the Life Story: A Longitudinal Study of Autobiographical Memories in Emerging Adulthood. *Journal of Personality*, 74, 5, 1371-1400.
- McArthur, D., Adamson, D. F., Deckner, D. F. (2005). As Stories Become Familiar: Mother-Child Conversations During Shared Reading, *Merill-Palmer Quarterly*, 51, 4.
- McLean, K. C. (2008). Stories of the Young and the Old: Personal Continuity and Narrative Identity. *Developmental Psychology*, 44, 1, 254-264.
- Nadolska, H. (1995). *Kompetencja narracyjna uczniów o różnym poziomie intelektualnym. Przejawy, uwarunkowania, tendencje rozwojowe*. Białystok: Erbe.
- Niedźwieńska, A. (2009). Wspomnienia, które nas tworzą. W: A. Niedźwieńska, J. Neckar (red.), *Poznaj samego siebie, czyli o źródłach samowiedzy*. Warszawa: Academica SWPS.
- Oleś, P. (2004). Konstruowanie narracji - refleksja teoretyczna. W: E. Dryll, A. Cierpka (red.), *Narracja. Koncepcje i badania psychologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.
- Oleś, P. (2008). Autonarracyjna aktywność człowieka. W: B. Janusz, K. Gdowska, B. de Barbaro (red.), *Narracja. Teoria i praktyka*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Pasupathi, M. (2001). The social construction of the personal past and its implications for adult development. *Psychological Bulletin*, 127, 651-672.
- Pennebaker, J. W., Seagal, J. D. (1999). Forming a story: The Health Benefits of Narrative. *Journal of Clinical Psychology*, 55, 10, 1243-1254.
- Robinson, J. A., Swanson, K. L. (1990). Autobiographical memory: The next phase. *Applied Cognitive Psychology*, 4, 321-335.

- Schiff, B. (2006). The promise (and challenge) of an innovative narrative psychology. *Narrative Inquiry*, 16, 1, 19-27.
- Singer, J. A. (2004). Narrative Identity and Meaning Making Across the Adult Lifespan: An Introduction. *Journal of Personality*, 72, 3, 437-460.
- Słysz, A., Soroko, E. (2012). "A scientific journey". On experiencing qualitative research. *Baltic Journal of Psychology*, 13, 1-2, 36-44.
- Soroko, E. (2009). *Wywoływanie autonarracji w badaniach psychologicznych. Pomiar (auto)narracyjności wypowiedzi*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM
- Soroko, E. (2012). Beneficial effects of writing and narration in the context of a traumatic experience. W: D. Kubacka-Jasiecka, M. Kuleta, (red.), *Reflections on psychological mechanisms of trauma and posttraumatic development*. Kraków: Krakowska Oficyna Naukowa TEKST (215-241).
- Soroko, E. (2013). *Aktywność autonarracyjna osób z różnym poziomem organizacji osobowości. Opowieści o bliskich związkach*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM (w druku).
- Stemplewska-Żakowicz, K. (2002). Koncepcje narracyjnej tożsamości. W: J. Trzebiński (red.), *Narracja jako sposób rozumienia świata*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Strelau, J. (2002). *Psychologia różnic indywidualnych*. Warszawa: Scholar
- Strelau, J., Zawadzki, B. (2008). *Psychologia różnic indywidualnych*. W: J. Strelau, D. Doliński (red.), *Psychologia*. Podręcznik akademicki, t. 1. Gdańsk: GWP
- Suchańska, A., Ligocka, M. (2011). Inklinacja narracyjna a złożoność Ja i tożsamość. *Studia Psychologiczne*, 49, 2, 19-34.
- Trzebiński, J. (2002). Narracyjne konstruowanie rzeczywistości. W: J. Trzebiński (red.), *Narracja jako sposób rozumienia świata*. Gdańsk: GWP.
- Trzebiński, J. (2004). Narracyjne doświadczanie i narracyjna refleksja. W: L. Pytka, T. Rudowski (red.), *Samoświadomość i jakość życia*. Warszawa: Eneteia.
- Trzebiński, J. (2008). Problematyka narracji we współczesnej psychologii. W: B. Janusz, K. Gdowska, B. de Barbaro (red.), *Narracja. Teoria i praktyka*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Emilia Soroko

Adam Mickiewicz University of Poznan

SELF-NARRATIVE INCLINATION QUESTIONNAIRE (IAN-R) – MEASURING THE TENDENCY TO NARRATIVE ELABORATION AND NARRATIVE REPORTING OF EXPERIENCE.

The paper presents 1) a theoretical outline of self-narrative inclination concept as a tendency to narrative elaboration and reporting of experience, 2) a process of self-narrative inclination questionnaire (IAN-R) construction, 3) selected results emerging from research conducted with IAN-R. Self-narrative inclination questionnaire encompasses self-narrative inclination as a three-dimensional construct: 1) distancing from experience; 2) self-narrative recounting; 3) making use of cultural heritage. IAN-R is characterised by high reliability coefficients and a satisfactory validity and is recommended as a useful tool in determining participants' functioning in psychological interview and in studying of an integrative function of personality.

Key words: narrative psychology, narrative elaboration, storytelling, self-narrative inclination